

ПРЕЧИСТЕН ТЕКСТ

ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА И УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ПРИРОДАТА

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредуваат правата и должностите на Република Македонија, правните и физичките лица, во обезбедувањето услови за заштита и унапредување на животната средина и природата, заради остварување на правото на граѓаните на здрава животна средина.

Член 2

Одделни поими употребени во овој закон, го имаат следново значење:

1. Животна средина и природа е просторот со сите живи организми и природни богатства, односно природните и создадените вредности и вкупниот простор во кој човекот живее и во кој се сместени населби, добрата во општа употреба, индустриските и други објекти.
2. Заштита и унапредување на животната средина е превентивна заштита и заштита од загадување и деградација на медиумите на животната средина, заштита од осиромашување на озонската обвивка, спречување на штетна бучава; заштита од јонизирачко и нејонизирачко зрачење, користење и депонирање на отпадоци и друг вид заштита на животната средина;
3. Заштита и унапредување на природата е заштита на посебното природно богатство заради зачувување на неговата автентична состојба, како и одржливо користење на природните богатства;
4. Природни богатства се: земјиште, води, минерални сировини, растителниот и животинскиот свет;
5. Посебно природно богатство е зачуваниот дел на природата со посебни природни вредности и одлики, заради кои тој има трајно еколошко, научно, културно, образовно, здравствено, рекреативно, туристичко и друго значење, заради што како добро од општ интерес за Републиката ужива посебна заштита;
6. Катастар на загадувачи е квантитативна и квалитативна евиденција на загадувачите и загадувачките материи испуштени во медиумите на животната средина во кој е вклучена и карта на загадувачи;
7. Регистар на отпадни и штетни материи е каталог во кој се класирани отпадни, опасни и штетни материи, според нивниот хемиски состав и степенот на нивната опасност;

8. Опасни материи, се материи кои при определена количина и концентрација во медиумите на животната средина го загрозуваат животот и здравјето на луѓето и опстанокот на животните и растенијата;
9. Штетни материи се хемиски супстанции што ги менуваат природните, физичките, хемиските, биолошките и бактериолошките состави и својства, како и радиолошките особини на медиумите на животната средина;
10. Емисија е испуштање на штетните материи од изворот на емисијата во сите медиуми на животната средина;
11. Извор на емисија е место или површина од која штетните материи се испуштаат во животната средина;
12. Имисија е трансфер на загадување од изворот до рецепторот;
13. Отпадни материи се отпадоците од искористените сировини и енергенци во технолошките процеси на сите дејности и дејствија.
14. Опасен отпад е отпад што содржи супстанции кои имаат едно од овие својства: експлозивност, реактивност, запаливост, надразливост, токсичност, инфективност, канцерогеност, мутагеност, тератогеност, екотоксичност и својства на испуштање на отровни гасови преку хемиска реакција или биолошко разложување, што е утврден со листите I, II и III од Законот за ратификација на Конвенцијата за контрола на прекуграничниот промет со опасен отпад и негово складирање.
15. Мониторинг е периодично и/или континуирано следење, мерење, оценување и определување на еколошките параметри и/или нивоата на загаденост, со цел да се спречат негативните и штетните ефекти врз животната средина, а опфаќа и предвидување на можните промени во екосистемот и/или биосферата во целина.
16. Медиуми на животната средина се водата, воздухот и земјиштето.

Член 3

Републиката учествува во финансирањето на заштитата и унапредувањето на животната средина и природата, со средства од Буџетот на Републиката.

Член 4

Правните и физичките лица при вршењето на дејноста потребно е да обезбедат: рационално користење на природните богатства, финансиски средства за заштита и унапредување на животната средина и природата во рамките на инвестиционите и производствените проекти и програми и следење на влијанието на дејноста врз квалитетот на животната средина и природата.

Член 5

Поблиските услови за заштита и унапредување на животната средина и природата и здравјето на луѓето, се пропишуваат со закон.

Сите природни богатства, објекти и делови на природата за кои со научни и стручни истражувања е утврдено дека имаат особено значајни природни вредности, уживаат посебна заштита, во согласност со условите,

начинот и постапката пропишани со овој закон, другите закони и меѓународни конвенции и договори, кои ги склучила или на кои им пристапила Република Македонија.

Член 6

Постапката за заштита од комунални и индустриски опасни и штетни материји во производството, употребата, транспортот, прометот, складирањето, отстранувањето, неутрализирањето и депонирањето, се врши на начин и под услови да не се доведе во опасност животот и здравјето на луѓето и опстанокот на животинскиот и растителниот свет, да не се загади животната средина и природата, како во процесот на функцијата, така и при појава на дефекти, во согласност со мерилата и условите утврдени со закон и меѓународните конвенции и договори кои Република Македонија ги ратификувала или им пристапила.

Член 7

Податоците за состојбата на квалитетот и појавите за загрозување на животната средина и природата, се јавни.

Потрошувачот, односно корисникот на производите и услугите мора да биде известен за влијанието на тие производи, односно услуги врз животната средина и здравјето на луѓето и за мерките за заштита, преку упатство дадено со производот, истакнато на амбалажата на производот, односно на друг соодветен начин.

Член 8

Следењето на квалитетот на состојбите со заштитата и унапредувањето на животната средина и природата се врши во рамките на информативниот систем за заштита и унапредување на животната средина и природата.

Реализацијата на информативниот систем од став 1 на овој член, во Министерството за животна средина, ја врши Информативниот Центар за животна средина (во натамошен текст: Центарот).

Со информативниот систем од став 1 на овој член се обезбедува особено: воспоставување на база на релевантни податоци, сеопфатни, точни, јавно достапни информации за состојбата и квалитетот на медиумите на животната средина и природата, бучавата, јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење и посебното природно богатство, врз основа на мерење и следење на состојбите и промените во животната средина и природата (мониторинг) и нивна соодветна обработка, складирање и искористување.

Член 9

Органите на државната управа, научните и стручните организации и установи кои вршат мониторинг во животната средина и природата се должни податоците од мониторингот на животната средина и природата да ги доставуваат до Министерството за животна средина.

Министерот за животна средина ги пропишува видот, обемот, обликот и форматот на податоците и времето на ова доставување.

Министерството за животна средина е надлежно за презентирање на официјални податоци од областа на животната средина и природата во Република Македонија.

Член 10

Јавните установи во областа на образованието (почнувајќи од основното образование), воспитанието, здравството, информирањето, културата и науката, се должни во своите програми и планови за работа, да предвидат содржини за стекнување на знаења и изградување на активен однос спрема заштитата и унапредувањето на животната средина и природата.

Член 11

За вршење на стручните работи од областа на заштитата и унапредувањето на животната средина и природата во состав на Министерството за животна средина, се основа Завод за животна средина (во натамошниот текст: Завод).

Заводот од став 1 на овој член, ги врши стручните работи и стручен надзор над заштитените посебни природни богатства, над изворите на загадување на земјиштето, водите и воздухот, предлага стручно техничко-технолошки решенија за намалување или спречување на загадувањето и деградацијата на животната средина и природата, изготвува стручна документација од доменот на заштитата и унапредување на животната средина и природата, врши мерење и следење на состојбите и промените во животната средина и природата (мониторинг) и друго.

Член 12

Определени стручни работи за заштита и унапредување на животната средина и природата можат да вршат и научни и стручни организации и други правни лица, кои се регистрирани за вршење на тие работи.

Министерот за животна средина ги овластува субјектите од став 1 на овој член кои ги исполнуваат следниве услови:

- имаат вработено најмалку едно лице со висока стручна спрема од областа на заштитата на животната средина и природата и
- имаат потребна опрема и соодветни деловни простории за вршење на дејноста.

Министерот за животна средина поблиску ги пропишува условите од став 2 алинеја 2 на овој член.

Член 13

Со другите закони со кои се уредува користењето на природните богатства се обезбедува: зачувување, обновување и управување на природните богатства; заштита и непречено остварување на функцијата на

посебно заштитените посебни природни богатства, биодиверзитет, заштита на екосистемите; утврдување на посебен режим на заштитата и управувањето, зачувување и користење на подрачјата на заштитените посебни природни богатства (национални паркови, резервати, извори на водоснабдување, термални и минерални извори, шуми, земјоделско земјиште, јавни зелени површини, рекреациони подрачја, бањи и друго); определување на подрачјата со загрозени посебни природни богатства (загадени подрачја, загрозени подрачја од ерозија и порои, експлоатација на минерални суровини, поплави и друго) и санација на овие подрачја, како и други работи.

II. ПРАВА И ДОЛЖНОСТИ НА РЕПУБЛИКАТА, ПРАВНИТЕ И ФИЗИЧКИТЕ ЛИЦА ЗА ЗАШТИТА И УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ПРИРОДАТА

Член 14

Владата на Република Македонија, за оцена на состојбите и утврдување на мерките што треба да се преземат, донесува Национален акционен план за заштита на животната средина на Република Македонија.

Општините и градот Скопје, во согласност со Националниот акционен план за заштита на животната средина, донесуваат локални акциони планови за заштита и унапредување на животната средина и природата.

Член 15

Користење на природните богатства, експлоатација на минерални суровини, изградба на нови објекти, реконструкција на постојните или изведување на други работи како и вршење на производствена дејност, правните и физичките лица можат да вршат под услови да не предизвикуваат оштетувања, загадувања или значителни промени на природните богатства и биоресурси, или друг начин на деградирање на животната средина и природата над пропишаните норми.

Инвеститорот е должен при изготвување на техничката документација и нејзината реализација, да обезбеди заштита на животната средина и природата согласно со закон.

Министерот за животна средина ги пропишува:

1. Видот на инвестиционите објекти, за кои се изготвува техничка документација за процена на влијанието врз животната средина и
2. Начинот на изготвување на техничката документација за влијанието на објектите и работите врз квалитетот на животната средина.

Член 16

Одобрение за експлоатација на минерални суровини се издава по претходна согласност од Министерството за животна средина.

Член 17

Правно и физичко лице кое со користење на минерални сировини, одлагање на отпадоци, јаловина, пепел и згура и други активности, ќе деградира земјиште, е должно тоа земјиште да го рекултивира или на друг начин санира по претходно изготвена техничка документација за рекултивација, согласно со закон, во рок од најмногу три години по завршувањето на користењето на минералните сировини и одлагањето на јаловината, пепелот, згурата или други отпадоци.

Министерството за животна средина дава согласност на техничката документација за рекултивација од став 1 на овој член.

Член 18

Правните и физичките лица од член 4 на овој закон се должни да водат евиденција на податоците за внесените количини на отпадни, штетни и опасни материји што ги користат при вршење на дејноста и евиденција на видот и количината на отпадните, штетните и опасните материји што ги создаваат и испуштаат во медиумите на животната средина.

Податоците од став 1 на овој член субјектите се должни да ги достават до Министерството за животна средина, и тоа:

- за внесените количини во рок од 24 часа од внесувањето и
- за испуштените отпадни, опасни и штетни материји во рок од 48 часа од испуштањето.

Член 19

Министерот за животна средина во согласност со министерот за здравство, министерот за внатрешни работи, министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и министерот за стопанство, со наредба ќе го забрани производството и прометот на одделни производи и вршење на одделни работи, на определено време или трајно, доколку со нив се загрозува животната средина и природата или здравјето на луѓето.

Член 20

Министерот за животна средина во согласност со министерот за здравство, министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и министерот за стопанство, со правилник ќе ги определи начинот и критериумите врз основа на кои одделни производи можат да се означат како "еко-производи" и како такви да се пуштат во промет.

Член 21

Министерот за животна средина го пропишува начинот за доброволно учество на претпријатијата од индустрискиот сектор во системот за еколошки менаџмент и ревизија (EMAS).

Член 22

Кога при изградба или реконструкција на одделни инвестициони објекти или користење на природни богатства или вршење на производствена дејност настане недозволена деградација или загадување на животната средина и природата над пропишаните норми, инвеститорот или правното лице е должно да престане со работа и да извршат дополнителни научни и стручни истражувања и санација, заради отстранување на причините што довеле до деградација или загадување на животната средина и природата и за тоа да го извести Министерството за животна средина.

Доколку инвеститорот не постапи според став 1 на овој член министерот за животна средина ќе определи научна или стручна институција која ќе ги изврши потребните истражувања како и правно лице за вршење на санација.

Трошоците за научните и стручните истражувања и санацијата од став 2 на овој член паѓаат на товар на инвеститорот или правното лице од став 1 на овој член.

Член 23

Се забранува фрлање или депонирање било какви отпадоци, надвор од определените места за таа намена.

Правните лица кои стопанисуваат со депониите за отпад, се должни по исполнувањето на капацитетот на депонијата, задолжително да извршат рекултивација на просторот на депонијата врз основа на проект.

Член 24

Забранет е увоз на отпадни, опасни, штетни и радиоактивни отпадни материји и нивно испуштање, чување, употреба и депонирање, на територијата на Република Македонија.

Владата на Република Македонија, со посебен акт, определува кој вид и количина на отпадни или недоискористени материји од технолошките процеси, дејности и дејствија, кои служат како секундарни сировини и друго, ќе можат да се увезуваат освен радиоактивните материји.

Забрането е да се произведуваат и увезуваат биолошки неразградливи супстанции за производство на детергенти и пестициди што содржат полифосфати и производи што ги содржат тие супстанции.

Забрането е да се увезуваат технологии, технолошки линии и лиценци кои во земјите извознички веќе се забранети од еколошки причини.

Член 25

За увоз на технологии или технолошки линии, во Република Македонија до Министерството за животна средина се приложува соодветна документација која ќе потврди дека увезената технологија или технолошка линија не е забранета во земјата производител и земјата извозник.

Член 26

Министерот за животна средина ги пропишува супстанците кои содржат опасни и штетни материји на кои им се забранува увоз, производство или користење во Република Македонија.

Член 27

Уреди што служат за пречистување на загаден воздух, загадени води, спречување на загадувањето на земјиштето и на штетната бучава и други уреди што служат за заштита и унапредување на животната средина и природата, за кои не се пропишани стандарди во Република Македонија, можат да се употребуваат ако нивната ефикасност за соодветните намени и цели е утврдена од овластена домашна или странска стручна или научна организација и ги исполнува стандардите на меѓународната организација за стандардизација ("ISO") стандардите.

Организацијата од став 1 на овој член ја определува министерот за животна средина.

Член 28

За определување на карактеристиките и влијанието на загадување, врз квалитетот на воздухот, водите и земјиштето и посебно заштитените посебни природни богатства и нивно аналитичко прикажување, правните и физичките лица се должни на изготвувачот на катастарот на загадувачите и регистарот на отпадни и штетни материји, да ги достават потребните податоци.

Министерот за животна средина, ги утврдува формата и содржината на катастарот на загадувачите на воздухот, водите, заштитените посебни природни богатства, загаденоста и деградираноста на земјиштето и регистар на отпадните, опасните и штетни материји.

Министерството за животна средина изготвува катастар на загадувачите на воздухот, водите, заштитените посебни природни богатства, загаденоста и деградираноста на земјиштето и регистар на отпадни, опасни и штетни материји, на ниво на Република Македонија.

Катастарот и регистарот од став 3 на овој член, можат да ги изготвуваат и правни лица, кои се регистрирани за таа дејност, со решение за овластување од министерот за животна средина.

Член 29

Правните и физички лица, кои имаат извори што вршат загадување на животната средина и природата, особено оние кои се регистрирани како загадувачи со катастарот на загадувачите и регистарот на отпадни и штетни

материи, се должни да изготват и да достават до Министерството за животна средина еколошки-технолошки проекти со анализа на изворите на загадување и решенија за намалување и доведување на загадувањето во рамките на максимално дозволениите концентрации и количества на штетни супстанции, согласно закон.

Еколошко-технолошките проекти од став 1 на овој член, правните и физичките лица се должни да ги реализираат во рок од 5 години од нивното изготвување.

Правните и физичките лица кои имаат извори на загадување на воздухот, водите и земјиштето, на бучавата и јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење се должни да ги извршуваат со закон пропишаните мерки, нормативи и стандарди за заштита и унапредување на животната средина и природата, да го следат влијанието на изворот на загадување врз квалитетот на животната средина и природата и да водат евиденција на резултатите од извршените мерења.

Член 30

Врз основа на доставените еколошко - технолошки проекти од член 29 на овој закон Министерството за животна средина издава решение за интегрирано спречување и контрола на загадувањето, со кое позитивно се вреднуваат еколошко - технолошките проекти и е услов за започнување и вршење на дејноста како и за менување на условите за вршење на дејноста.

Член 31

Континуирано мерење и следење на промените и состојбите на квалитетот на воздухот, водата и земјиштето, заштитените посебни природни богатства, како и на нивото на бучавата, јонизирачко и нејонизирачко зрачење и друг вид на промени и состојби во животната средина на ниво на Република Македонија, врши Министерството за животна средина (мониторинг).

Мерење и следење на промените и состојбите, од став 1 на овој член, вршат и научни стручни организации што се регистрирани за работите на заштитата и унапредувањето на животната средина и природата, овластени од министерот за животна средина и истите се должни податоците веднаш да ги доставуваат до Министерството за животна средина.

Видот на мониторингот, методологијата и параметрите за мерење и следење на промените и состојбите на квалитетот на земјиштето, водите и воздухот, заштитените посебни природни богатства како и на нивото на бучавата, јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење ќе ги утврди министерот за животна средина.

Член 32

Заштитените посебни природни богатства, можат да се користат и да се стават во промет согласно со закон.

Член 33

Правните и физичките лица кои управуваат со заштитените посебни природни богатства, се должни да изготват регистар и програма за заштитените посебни природни богатства, и да ги достават до Министерството за животна средина .

Член 34

Се забранува употреба и користење на опрема, уреди и апарати кои произведуваат бучава која ги надминува со закон дозволените вредности.

Член 35

Правно лице корисник на опрема, уреди и апарати што претставуваат извори на јонизирачко и нејонизирачко зрачење, е должно при нивна употреба да обезбеди соодветни заштитни мерки и стручен кадар и да врши времено складирање на радиоактивни отпадоци на места определени за таа намена, согласно со закон.

Мерките за заштита од став 1 на овој член мора да бидат во согласност со големината на радиоактивниот ризик и да опфаќаат: обука на луѓето, мерки за ограничување на изложувањето на зрачење, организација на работата, физикална и медицинска контрола и чување на соодветни податоци за извори со јонизирачко зрачење и за изложеност на луѓето на зрачење под услови и на начин утврдени со закон.

III. ФИНАНСИРАЊЕ

Член 36

За обезбедување на финансиски средства, за поттикнување на превентивни и преземање на санациони мерки за заштита и унапредување на животната средина и природата, се основа Фонд за заштита и унапредување на животната средина и природата, во состав на Министерството за животна средина.

Фондот за заштита и унапредување на животната средина и природата има својство на правно лице.

Член 37

Користењето на средствата ќе се врши врз основа на програма која ја донесува Владата на Република Македонија, согласно со Националниот акционен план за заштита на животната средина. Средствата за остварување на Програмата се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија, како и од донации, загадувачите, кредити и друго.

Средства за заштита и унапредување на животната средина и природата, кои се приход на Фондот, се обезбедуваат и од надоместоците кои ќе се плаќаат при регистрација на моторни возила и пловни објекти, во висина од 4% од основното осигурување, а за возилата со уреди за прочистување на отпадните гасови - катализатор, 2% од основното осигурување како и од изречените казни за сторените прекршоци.

Член 38

Правни и физички лица кои според катастарот на загадувачите на воздухот, водите, заштитените посебни природни богатства, загаденоста и деградираноста на земјиштето и регистарот на отпадните и штетните материји, имаат извори што вршат загадување на животната средина и природата обезбедуваат средства што се наменети за заштита и унапредување на животната средина и природата, во вид на "еко- данок", утврден со закон.

Субјектите од став 1 на овој член, еколошкиот данок ќе го плаќаат, се додека не го доведат загадувањето во рамките на максимално дозволените концентрации и количество на штетни супстанции.

IV. НАДЗОР

Член 39

Надзор над примената на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, врши Министерството за животна средина.

Инспекциски надзор над примената на техничко-технолошките мерки за заштита на воздухот и водите од загадување, заштитените посебни природни богатства, земјиштето од деградирање и загадување, штетна бучава и заштита од отпадни материји и од јонизирачки и нејонизирачки зрачења врши Републичкиот инспекторат за животна средина, како орган во состав на Министерството за животна средина.

Член 40

Републичкиот инспекторат од член 39 став 2 од овој закон го сочинуваат главен републички инспектор за животна средина и инспектори за животна средина (во понатамошниот текст: инспектори).

Инспектори во Републичкиот инспекторат за животна средина можат да бидат лица од следниве професии: дипломиран инженер за заштита на животната средина, дипломиран машински инженер, дипломиран инженер за заштита при работа, дипломиран инженер - технолог, дипломиран инженер - металург, дипломиран рударски инженер, дипломиран инженер хемичар, дипломиран метеоролог, доктор по медицина, дипломиран географ, дипломиран градежен инженер, дипломиран биолог, дипломиран инженер агроном, дипломиран шумарски инженер, дипломиран електроинженер, дипломиран инженер физичар, дипломиран инженер архитект и дипломиран инженер по хортикултура.

Главниот републички инспектор мора да има најмалку три години работно искуство.

Член 41

Инспекторите од член 40 на овој закон имаат легитимација чиј образец и начин на издавање го пропишува министерот за животна средина.

Член 42

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита на воздухот од загадување, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Загадувачот има обезбедено услови, загадувањето да биде сведено во пропишаните граници, согласно со техничко-технолошките стандарди за опремата и технологијата и законските нормативи;
2. Во случај на пречекорување на граничните вредности на емисијата и имисијата, загадувачот ги има преземено потребните техничко-технолошки мерки;
3. Загадувачот ги има обезбедено пропишаните мерења на емисијата и дали води евиденција за извршените мерења;
4. Уредите за пречистување, функционираат според пропишаните технички стандарди;
5. Правното и физичкото лице има изготвено еколошки-технички проекти и дали го реализира;
6. Правните и физички лица од член 18 на овој закон редовно, во предвидениот рок доставуваат извештаи и податоци на Министерството за животна средина и Центарот.
7. Исправност на мониторинг системите и
8. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 43

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита на водите од загадување, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Имателот, односно корисникот на изворот на загадување има обезбедено услови, загадувањето да биде сведено во пропишаните граници;
2. Во случај на пречекорување на пропишаните вредности на штетни материи во отпадните технолошки и санитарни води или зголемена температура на техничките води, имателот, односно корисникот ги има преземено предвидените техничко-технолошки мерки;
3. Имателот, односно корисникот, ги има обезбедено пропишаните мерења на квалитетот на отпадните води пред нивното испуштање во природните реципиенти (реки, езера, земјиште);
4. Правните и физички лица од член 18 на овој закон редовно во предвидениот рок, доставуваат извештаи и податоци на Министерството за животна средина и Центарот;
5. Правното и физичкото лице има еколошко-технолошки проекти и дали го реализира;
6. Исправноста на мониторинг системите и
7. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 44

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита на земјиштето од загадување, ерозија и пренамена, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Се преземени мерки загадувањето, ерозијата и пренамената на земјиштето да бидат сведени во пропишаните граници;
2. Во случаи на пречекорување на загадување, ерозија и пренамена на земјиштето се преземени соодветни биотехнички мерки;
3. Се почитуваат пропишаните проекти за рекултивирање на земјиштето;
4. Правното и физичкото лице има изготвено еколошко-технолошки проекти и дали го реализира;
5. Исправност на мониторинг системите и
6. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 45

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита од штетна бучава, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Импелот, односно корисникот на изворот на бучава, има обезбедено услови бучавата да биде сведена во пропишаните граници;
2. Во случаи кога престанале околностите под кои било дозволено поголемо ниво на бучава, се намалила бучавата;
3. Сопственикот на изворот на бучавата, ги има преземено предвидените техничко-технолошки мерки за сведување на бучавата во пропишаните граници за соодветната опрема и технологија, како и за средината во која човекот престојува;
4. Уредите за мерење на бучавата, функционираат според пропишаните норми;
5. Правното и физичкото лице има изготвено еколошко-технолошки проекти и дали го реализира;
6. Исправност на мониторинг системите и
7. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 46

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита на посебно заштитените посебни природни богатства и биоресурсите, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Заштитата на растителниот и животинскиот свет и заштитените посебни природни богатства, се врши под услови и на начин пропишани со закон;
2. Катастарот на заштитените посебни природни богатства, се води по пропишаната методологија и дали податоците од катастарот се доставуваат до надлежниот орган на управата;
3. Се донесени и дали се извршуваат програмите, за заштита и развој на заштитените посебни природни богатства и годишните планови за нивно спроведување;

4. Заштитените подвижни природни добра, се извезуваат или изнесуваат во странство со пропишано одобрение и дали за издадените одобренија се води евиденција и
5. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 47

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита од јонизирачко и нејонизирачко зрачење, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Имателот, односно корисникот на изворот со јонизирачко и нејонизирачко зрачење, има обезбедено услови зрачењето да биде сведено во пропишаните граници;
2. Во случај на пречекорување на пропишаните гранични вредности, ги има преземено предвидените мерки;
3. Ги има обезбедено пропишаните мерки и контроли;
4. Води евиденција на мерењата на јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење;
5. Правното и физичко лице има изготвено еколошко-технолошки проекти и дали го реализира;
6. Исправност на мониторинг системите и
7. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 48

Во вршење надзор над примената на мерките за уредување на просторот, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Просторот се користи, уредува и одржува, согласно со пропишаните услови и проекти;
2. Собирањето, транспортирањето и депонирањето на технолошкиот, опасниот и посебниот отпад од правните и физичките лица, се врши во согласност со закон;
3. Со индустриските отпадоци и отпадоците од други извори, се постапува согласно со пропишаните услови;
4. Правното и физичкото лице ги има определено и дали ги спроведува мерките за заштита на просторот во согласност со овој закон;
5. Правното и физичкото лице има изготвено еколошко-технолошки проекти и дали го реализира и
6. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 49

Во вршењето на работите, инспекторот е овластен:

1. Да нареди во определен рок да се отстранат штетните последици што настанале со загадувањето или деградацијата на животната средина и природата и доведување во претходна состојба .
2. Да забрани работа на правни и физички лица поради штетни дејствија, со кои се врши загадување или деградација на животната средина и природата, без оглед на тоа дали за дејноста имаат или немаат соодветни одобренија и согласности пропишани со закон,
3. Да забрани работа и употреба и да запечати работни простории, опрема, апарати и уреди кои вршат штетни дејствија и кои не ги исполнуваат пропишаните услови,
4. Привремено да одземе опрема, уреди и апарати што претставуваат извори на загадување или деградација на животната средина и природата, се до отстранување на недостатоците, односно до конечната одлука на надлежниот суд и
5. Да определи пократок рок за рекултивација во рамките на рокот утврден со член 17 на овој закон.

Инспекторот учествува во вршењето на техничкиот преглед на инвестициони објекти од аспект на заштитата на животната средина и природата.

Член 50

Правните и физички лица кои вршат дејност се должни да овозможат непречено вршење на инспекцискиот надзор, како и да даваат вистинити и точни податоци, информации, мостри и други материјали на барање на инспекторот без надоместок.

Член 51

Трошоците за работите извршени надвор од управната постапка по барање на странката, паѓаат на товар на странката.

Министерот за животна средина ги пропишува трошоците од став 1 на овој член.

Средствата од став 1 на овој член се уплатуваат на посебна сметка за сопствени приходи на Министерството за животна средина.

Член 52

Инспекторите за преземените дејствија донесуваат решенија.

Против решението на инспекторот може да се поднесе жалба до Комисијата на Владата на Република Македонија, за решавање на управните работи во втор степен, од областа на урбанизмот, градежништвото и заштитата на животната средина и природата, во рок од 8 дена од денот на приемот на решението.

Жалбата од став 2 на овој член не го одлага извршувањето на решението.

V. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 53

Со парична казна од 200.000 денари до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правното лице ако:

1. При користење на природните богатства, експлоатација на минерални сировини, изградба на нови објекти, реконструкција на постојни, производство или изведување на други работи, предизвикува оштетувања или други промени на природните богатства и биоресурси, или на друг начин ја деградира и ја загадува животната средина и природата над пропишаните норми и со техничката документација и реализација на истата, не обезбеди заштита на животната средина и природата (член 15 ставови 1 и 2);
2. Со користење на минерални сировини, одлагање на отпадоци, јаловина, пепел и згура и други активности, деградира земјиште и истото не го рекултивира или на друг начин санира по проектот за рекултивација (член 17);
3. Не води евиденција на податоците за внесените количини на штетни и опасни материи што ги користат при вршење на дејноста, како и видот и количината на отпадните, штетните и опасните материи што ги создава и испушта во медиумите на животната средина и податоците не ги доставува до Министерството за животна средина (член 18);
4. Произведува и пушти во промет, одделни производи и врши одделни работи со кои се загрозува животната средина и покрај забраната на министерот за животна средина(член 19);
5. Пушти во промет, производ означен како" еко-производ" кој не е во согласност со начинот и критериумите, определени од министерот за животна средина(член 20);
6. Не престане со работа ,не изврши дополнителни научни и стручни истражувања и не го извести Министерството за животна средина, заради отстранување на причините што довеле до деградација или загадување на животната средина и природата (член 22 став 1);
7. Фрла или депонира технолошки, опасен и посебен отпад, надвор од определените места за таа намена (член 23 став1);
8. Не изврши рекултивација на просторот на депонијата врз основа на проект (член 23 став 2);
9. Увезе отпадни, опасни, штетни и радиоактивни материи и истите ги испушта, чува, употребува и депонира (член 24 став 1);
10. Увезе технологии, технолошки линии ,лиценци и супстанции кои во земјата производител или земјата извозник веќе се забранети од еколошки причини (член 24 став 4);
11. Увезе или произведува супстанции кои се на листа на супстанции кои содржат опасни и штетни материи на кој им е забранет увоз, производство или користење во Република Македонија (член 26);
12. На изготвувачот не ги достави потребните податоци за изготвување на катастарот на загадувачите на воздухот, водите, заштитеното посебно

природно богатство, загаденоста и деградираноста на земјиштето и регистарот на отпадни и штетни материји(член 28);

13. Не изготви и достави до Министерството за животна средина еколошко - технолошки проекти и не ги извршува со закон пропишаните мерки, нормативи и стандарди за заштита на животната средина и природата и не го следи влијанието на изворот на загадувањето врз квалитетот на животната средина и природата и не води евиденција на резултатите од извршените мерења (член 29);
14. Стручните организации не ги достават податоците до Министерството за животна средина (член 31 став 2);
15. Се користат или се стават во промет заштитени биоресурси и објекти на природата , без одобрение (член 32)
16. Правните лица не изготват и достават регистар и програма за заштитеното посебно природно богатство (член 33).
17. Употребува и користи опрема ,уреди и апарати кои произведуваат бучава која ги надминува со закон дозволените вредности (член 34)
18. При користење на опрема , уреди и апарати што претставуваат извори на јонизирачко и нејонизирачко зрачење не обезбедил соодветни заштитни мерки и стручен кадар и вршел депонирање на радиоактивни отпадоци надвор од места определени за таа намена (член 35 став 1).

Со парична казна од 30.000 до 50.000 денари ќе се казни одговорното лице во правното лице за дејството од став 1 на овој член.

За дејството од став 1 на овој член на правното лице ќе се изрече мерка за безбедност забрана за вршење на определена дејност во траење од 6 месеци до 5 години.

За дејството од став 2 на овој член на одговорното лице во правното лице, покрај парична казна ќе се изрече и мерка за безбедност забрана за вршење на професија, дејност или должност во траење од три месеци до една година.

Член 54

Со парична казна од 10.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок физичко лице кое врши регистрирана дејност ако постапи спротивно на одредбите на членовите 15 став 1, 17 став 1 , 18 став 1 , 22 став 1, и 29 од овој закон.

Член 55

Со парична казна од 5.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното лице во правното лице, односно во организацијата ако:

1. Регистарот на заштитените делови на природата и објекти на природата и документацијата што се чува во регистарот не ги води на пропишаниот начин и не го достави до надлежниот орган (член 33) и
2. Не донесе програма во согласност со одредбите од овој закон (член 33).

Член 56

Со парична казна од 5.000 денари ќе се казни за прекршок на лице место (мандатна казна) и физичко лице ако:

1. Не постапи по налог на чувар на заштитено природно добро, согласно со неговите овластувања или му пречи во вршењето на неговите овластувања;
2. Фрла или депонира било каков отпад надвор од определеното место за таа намена. Доколку на лице место се затече лице кое од возило растовара отпадни материји надвор од определено место за таа намена, возилото времено се одзема и се покренува постапка пред надлежниот орган (член 23 став 1) и
3. За дејствијата од точка 2 на овој член, покрај инспекторите од член 40, право и обврска за казнување има и работник на Министерството за внатрешни работи, надлежен за јавен ред и мир.

Во случај кога граѓанинот не ја плати мандатната казна на лице место, надлежниот инспектор врз основа на свој наод или по пријава на работникот на Министерството за внатрешни работи надлежен за одржување на ред и мир, чувар на национален парк, односно друго лице овластено да чува заштитено природно добро поднесува прекршочна пријава.

Член 57

Со парична казна од 3.000 денари на лице место (мандатна казна) ќе се казни за прекршок граѓанин, ако на подрачјето на заштитен дел на природата:

1. Паркира и вози возило надвор од определено место во заштитено посебно природно богатство и во зелени површини;
2. Пали оган надвор од дозволеното место;
3. Фрла отпадоци надвор од определеното место;
4. Се движи во забранети зони ;
5. Мие возило покрај и во реките и езерата;
6. Ги оштетува знаците за обележување или известување;
7. Испушта моторни и трансформаторски масла на земјиште и во секундарна атмосферска или фекална канализациона мрежа и одводи на отпадни води, реки и езера;
8. Бере или собира заштитени растителни или животински видови или крши дрвја и грмушки;
9. Напасува добиток во заштитени делови на природата;
10. Внесува опасни уреди, направи или опасни материји со кои може да се загрози заштитениот дел или објект на природата и
11. Остава хаварисани возила или делови од возила.

Казните од став 1 на овој член ги наплатува на лице место (мандатно) инспектор за заштита на животната средина кој врши надзор над примената на мерките за заштита на заштитените природни добра, работник на

Министерството за внатрешни работи надлежен за одржување на ред и мир, чувар на национален парк, односно друго лице овластено да чува заштитено природно добро.

Во случај кога граѓанинот не ја плати мандатната казна на лице место, надлежниот инспектор врз основа на свој наод или по пријава на работникот на Министерството за внатрешни работи надлежен за одржување на ред и мир, чувар на национален парк, односно друго лице овластено да чува заштитено природно добро поднесува прекршочна пријава.

Член 58

Со парична казна од 50.000 до 150.000 денари за прекршок ќе се казни правно лице ако:

1. На подрачје на заштитен дел на природата, не ги спроведе мерките за заштита и користење на шумите и шумското земјиште кои се определени со шумска основа и програмата за заштита и развој на националниот парк;
2. Заштитеното природно добро и неговите граници, не ги обележи на пропишан начин;
3. Собира диви животински и растителни видови, семе, плодови, јајца и други пониски развојни облици заради експлоатација, односно ставање во промет спротивно на прописите и
4. Не овозможи, односно го спречува вршењето на инспекцискиот надзор или не ги даде потребните информации, мостри и материјали.

За прекршок од став 1, точки 1, 2, и 3 на овој член, ќе се казни и одговорното лице во правното лице со парична казна од 10.000 до 50.000 денари.

За прекршок од став 1 на овој член ќе се казни и физичко лице со парична казна од 20.000 до 50.000 денари.

Член 59

За кривични дела против животната средина, определени со Кривичниот законик, инспекторите, работникот на Министерството за внатрешни работи надлежен за одржување на ред и мир, чувар на национален парк, друго овластено лице и граѓанин, поднесуваат кривична пријава до надлежен орган.

VI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 60

Правните лица кои имаат извори што вршат загадување на животната средина и природата, се должни во рок од една година од влегувањето во сила на овој закон, да ги достават потребните податоци на изготвувачот на катастарот на загадувачите на воздухот, водите, заштитените посебни

природни богатства, загаденоста и деградираноста на земјиштето и регистарот на отпадните и штетни материји.

Член 61

Правните и физичките лица кои имаат извори што вршат загадување на животната средина и природата, се должни во рок од една година од влегувањето во сила на овој закон да изготват еколошко - технолошки проекти со анализа на изворите на загадување и решенија за намалување и доведување на загадувањето во рамките на максимално дозволените концентрации и количества на штетни супстанции, согласно со стандардите на постојната опрема и технологија.

Член 62

Републичкиот завод за заштита на природните реткости продолжува со работа како Завод за животна средина.

Член 63

Владата на Република Македонија во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон ќе ги донесе Програмата за развој на информативниот систем за заштита на животната средина и Националниот акционен план за заштита на животната средина.

Член 64

Фондот за заштита и унапредување на животната средина и природа ќе отпочне со работа во рок од 6 месеци од денот на влегувањето во сила на овој Закон.

До отпочнувањето со работа на Фондот од став 1 на овој член, средствата за заштита и унапредување на животната средина и природата ќе се уплатуваат во Буџетот на Република Македонија.

Член 65

Поблиски прописи за извршување на овој закон, ќе се донесат во рок од една година од влегувањето во сила на овој закон.

Член 66

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат одредбите на Законот за заштита на природните реткости ("Службен весник на СРМ" број 41/73, 42/76, 10/90 и "Службен весник на Република Македонија" број (62/93), што се однесуваат на Републичкиот завод за природните реткости.